

MỘT VÀI TRAO ĐỔI VỀ TỰ HỌC VÀ THẢO LUẬN CHO SINH VIÊN TRONG VIỆC HỌC CÁC MÔN LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ Ở TRƯỜNG CAO ĐẲNG SƯ PHẠM ĐÀ LẠT

Nguyễn Thị Quê*

Tóm tắt: Các môn Lý luận chính trị (LLCT) là những môn học tạo cho sinh viên (SV) phương pháp tư duy, phương pháp nghiên cứu khoa học, phương pháp làm việc và cả lối sống hợp quy luật. Sự cần thiết học tập các môn LLCT là hiển nhiên. Vấn đề của chúng ta là làm sao để SV nhận ra sự cần thiết đó và có một thái độ học tập tích cực, hiệu quả. Để thực hiện tốt việc đổi mới phương pháp giảng dạy (PPGD) các môn LLCT ở trường Cao đẳng Sư phạm (CĐSP) Đà Lạt cần phải đảm bảo những nguyên tắc cơ bản. Đồng thời, cần đổi mới PPGD các môn LLCT theo cách tiếp cận năng lực khoa học và phẩm chất nghề nghiệp tương lai của SV để phát triển năng lực khoa học. Cần hướng dẫn SV tự học và thảo luận khi học các môn LLCT. Phương pháp dạy học phải theo hướng lấy người học làm trung tâm; coi trọng việc tự học và rèn luyện cách học, phương pháp học tập hiệu quả, sáng tạo trong SV; tăng cường thảo luận gắn với liên hệ thực tiễn.

Từ khóa: Tự học và thảo luận, đổi mới phương pháp giảng dạy, Lý luận chính trị, sinh viên.

1. Đặt vấn đề

Trước hết, cần khẳng định rằng, các môn khoa học Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và môn Đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam (sau đây gọi là các môn LLCT) là rất cần thiết cho SV. Nhưng trong thực tế hiện nay, việc giảng dạy các môn LLCT đang gặp rất nhiều khó khăn: đối tượng giảng dạy chưa tích cực hợp tác, nội dung dài, khô khan, khó hiểu, chưa tạo được hứng thú cho người học, thời lượng chưa cân đối với nội dung giảng dạy. Người giảng viên phải đứng trước những yêu cầu và thách thức mới, đòi hỏi phải có sự thay đổi một cách phù hợp. Vì vậy, giảng viên cần phải đứng vững trên lập trường chính trị Mác-xít, giữ vững nguyên tắc của Đảng trước sự công kích của những kẻ cơ hội và các thế lực thù địch; mặt khác phải bắt nhịp được với hơi thở của cuộc sống. Do đó, việc thay đổi phương pháp cho phù hợp với nội dung môn học và xu hướng phát triển của thời đại là yêu cầu cấp thiết. Chính vì thế, trong các trường đại học và cao đẳng hiện nay, đổi mới PPGD các môn LLCT đang được bàn luận rất nhiều kể từ khi có Chương trình đổi mới tổng thể

* Phó Trưởng khoa Bộ môn chung

của Bộ GD&ĐT. Hiện nay, khi nội dung chương trình cũng như thời lượng lên lớp các môn LLCT có sự rút gọn và giảm tải đáng kể thì hơn bao giờ hết, vấn đề đổi mới phương pháp dạy học các môn học này ngày càng trở nên cấp thiết hơn. Trên tinh thần đó, tác giả có một vài chia sẻ về vấn đề tự học và thảo luận cho SV trong việc học các môn LLCT nhằm phát triển năng lực khoa học và phẩm chất nghề nghiệp tương lai của SV ở trường CĐSP Đà Lạt.

2. Nội dung

2.1. Nguyên tắc thực hiện tự học và thảo luận trong việc học các môn lý luận chính trị ở trường CĐSP Đà Lạt

Để thực hiện tốt việc đổi mới PPGD các môn LLCT ở trường CĐSP Đà Lạt cần phải đảm bảo những nguyên tắc cơ bản sau đây: Phải giữ vững bản chất khoa học và cách mạng cũng như vai trò kim chỉ nam của Chủ nghĩa Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh đối với sự phát triển kinh tế – xã hội; phải thực sự quán triệt nguyên tắc thống nhất giữa lý luận và thực tiễn, học đi đôi với hành, vận dụng lý luận vào việc giải quyết các vấn đề của thực tiễn cuộc sống đặt ra; cần xác định phương pháp giảng dạy đúng đắn trên cơ sở nắm vững đối tượng, bản chất và đặc điểm của từng môn LLCT. Xác định rõ điều đó sẽ đưa lại sự hứng thú và say mê cho người học, giúp ích thiết thực cho việc mở mang trí tuệ, nhất là khả năng tư duy, khả năng dùng lý trí và lập luận lôgic để giải thích, chứng minh hay phản bác một vấn đề nào đó trên cơ sở khoa học; cần kết hợp giảng dạy lý luận với giáo dục tư tưởng chính trị, lý tưởng, lối sống và đạo đức. Giảng dạy các môn LLCT không phải đơn thuần là trang bị cho SV kiến thức lý luận, mà quan trọng là thông qua những kiến thức đó, SV có được tư tưởng chính trị vững vàng, có lối sống và phẩm chất đạo đức tốt đẹp. Đó là giáo dục thể giới quan và phương pháp luận duy vật biện chứng, nâng cao sự hiểu biết và niềm tin vào con đường đi lên CNXH của nước ta. Từ đó, tự khẳng định được những giá trị trong cuộc sống, biết lựa chọn lối sống chân chính, có ích cho xã hội. Thực tế cho thấy, giảng viên ngại sử dụng các phương pháp dạy tích cực vì nó đòi hỏi phải đầu tư nhiều thời gian, công sức và trí tuệ. Qua thực tiễn cho thấy, tình trạng giảng viên sử dụng phương pháp truyền thống còn rất nhiều, nguyên nhân dẫn đến tình trạng trên một phần là do khách quan. Nguyên nhân chủ quan đó là do chính giảng viên chưa tích cực đổi mới; theo tôi, giảng viên cần có một chương trình hành động thiết thực bằng những chuyên đề cụ thể nhằm từng bước tự nâng cao trình độ nói chung, bao gồm cả trình độ LLCT, tri thức khoa học và trình độ ngoại ngữ, tin học. Đồng thời, khắc phục tình trạng giảng dạy đơn điệu, khô khan, nhàm chán làm cho SV tiếp nhận kiến thức một cách bị động, căng thẳng, thiếu hiệu quả.

2.2. Nội dung đổi mới PPGD các môn LLCT theo hướng hướng dẫn SV tự học và thảo luận

Đổi mới PPGD các môn LLCT theo cách tiếp cận năng lực khoa học và phẩm chất nghề nghiệp tương lai của SV cần phải rèn luyện cho SV phương pháp tư duy, nghiên cứu mang tính khoa học, tính tự chủ, tự giác, độc lập, sáng tạo,... Để bồi dưỡng và phát triển phẩm chất nghề nghiệp tương lai, GV cần phải rèn luyện cho SV cách thức tổ chức hoạt động chuyên môn, thuyết trình, thảo luận trên lớp, khả năng ứng xử, cách thức giao tiếp với tập thể, xã hội,... Tức là, phải đổi mới PPGD sao cho tránh tiếp thu một chiều, nhồi nhét kiến thức, hướng dẫn cho SV biết làm theo năng lực, phẩm chất của bản thân, thông qua đó, phát triển năng lực và phẩm chất ấy ngày một tích cực hơn. Do vậy, theo tôi, đổi mới PPGD các môn LLCT hiện nay bao gồm những nội dung cơ bản sau đây:

Thứ nhất, chúng ta đều thừa nhận không có một phương pháp nào là tối ưu, là chìa khóa vạn năng trong việc giảng dạy các môn LLCT. Mặc dù, PPGD tích cực có nhiều ưu thế, song trong quá trình giảng dạy, giảng viên cần phải sử dụng nhiều phương pháp phù hợp với từng môn học và đối tượng. Thậm chí, trong một bài giảng, một vấn đề, một chương có thể sử dụng nhiều phương pháp. Trong thời đại kĩ thuật thông tin phát triển mạnh như hiện nay, việc ứng dụng công nghệ thông tin trong việc dạy và học các môn LLCT là điều cần thiết để nâng cao chất lượng môn học. Tuy nhiên, dù đổi mới thế nào, vai trò của người giảng viên cũng không thể thiếu.

Mục đích của việc đổi mới PPGD là nhằm phát huy tính tích cực, năng động, sáng tạo của SV; tránh thái độ thụ động, rập khuôn theo bài giảng của thầy; từ đó, SV có được phương pháp tư duy độc lập trong học tập cũng như trong nghiên cứu khoa học. Việc đổi mới PPGD các môn LLCT sẽ góp phần làm cho SV thêm quan tâm, hứng thú học tập và nghiên cứu. Từ đó, sẽ thúc đẩy chất lượng và hiệu quả của việc dạy và học các môn khoa học này. Điều này đòi hỏi trước hết phải thường xuyên khơi dậy, rèn luyện và phát triển năng lực tự học, tự nghiên cứu, tự đặt vấn đề và tự giải quyết vấn đề của SV ngay trong quá trình học tập ở nhà trường. Ngoài ra, giảng viên cần hướng dẫn SV cách ghi chép, đọc tài liệu, chuẩn bị seminar,... Đặc biệt, khi nội dung chương trình và thời lượng lên lớp có sự giảm tải đáng kể thì sự kết hợp giữa việc hướng dẫn của thầy với sự tự nghiên cứu của trò là hết sức quan trọng. Cần kết hợp thuyết trình với nêu vấn đề, hướng dẫn những tài liệu mới, định hướng nghiên cứu và gợi ý giải quyết những vấn đề mà khoa học và thực tiễn cuộc sống đặt ra, nhưng điều quan trọng là phải giúp SV nắm được những nguyên lý cơ bản, vận dụng chúng trong những điều kiện mới, những môn học và những chuyên ngành phù hợp. Đây là quá trình rèn luyện cho SV có năng lực tư duy chính xác và phẩm chất tư duy

biện chứng. Điều này là vô cùng cần thiết, như Ph. Ăngghen đã chỉ rõ: *“Một dân tộc muốn đứng vững trên đỉnh cao của khoa học thì không thể không có tư duy lý luận”* [3, tr.489]. Cần phát huy tính tích cực, chủ động, tự giác, sáng tạo của SV trong quá trình lĩnh hội tri thức. Điều đó có thể thực hiện được thông qua việc sử dụng các phương pháp dạy học tích cực như: Phương pháp động não, phương pháp nêu vấn đề, vấn đáp, phương pháp đàm thoại, thảo luận nhóm, trực quan và sự kết hợp một cách nhuần nhuyễn các phương pháp với nhau tùy điều kiện cụ thể. Giảng viên cần phải có phương pháp xây dựng các tình huống đòi hỏi sự tìm tòi, đào sâu suy nghĩ, phát triển và mở rộng kiến thức của SV. Giảng viên phải có kiến thức sâu rộng và thường xuyên cập nhật những tri thức, thông tin mới. C. Mác đã từng nói: *“Chính những con người làm thay đổi hoàn cảnh và bản thân nhà giáo dục cũng cần phải được giáo dục”* [1, tr.255].

Thứ hai, đổi mới phương pháp phải gắn liền với đổi mới phương tiện, cơ sở vật chất và tổ chức lớp học. Yếu tố cần thiết để tiến hành dạy và học theo phương pháp tích cực đó là phải có đầy đủ thiết bị và các công cụ hỗ trợ khác. Đồng thời cần sắp xếp số lượng SV hợp lý. Thực hiện triệt để phương châm *“lấy người học làm trung tâm”*, nên người giảng viên cần kết hợp nhiều phương pháp dạy học khác nhau tùy thuộc vào nội dung bài giảng và đối tượng SV. Thông qua đó, SV rèn luyện được các kỹ năng cần thiết như: Kỹ năng diễn đạt, thuyết trình, tranh luận, thảo luận; kỹ năng đặt vấn đề và giải quyết vấn đề; kỹ năng nói trước đám đông; kỹ năng tổ chức các hoạt động chuyên môn;... Để kích thích tính chủ động của SV, giảng viên cũng phải luôn luôn động não, phát huy tính sáng tạo của mình trong quá trình triển khai bài giảng, đồng thời người học phải tập trung vào bài giảng, phải suy nghĩ, có thái độ tích cực trong học tập nhằm đóng góp ý kiến xây dựng bài học.

Vì vậy, cần phải có sự kết hợp việc giảng dạy của thầy với việc tự học, thảo luận của trò. Điều này càng trở nên quan trọng và bức thiết khi quỹ thời gian lên lớp hết sức hạn chế. Cho nên, cần kết hợp thuyết trình với nêu vấn đề; hướng dẫn những tài liệu mới; định hướng nghiên cứu, đặt câu hỏi để SV trả lời, gợi ý, giải quyết những vấn đề mà khoa học và thực tiễn cuộc sống đặt ra. Nhưng điều quan trọng là giúp SV nắm vững những quan điểm lý luận cơ bản, vận dụng chúng trong nhận thức và thực tiễn.

Việc tổ chức tự học, thảo luận của SV trước hết phải nói rằng, sự phân chia, quy định số tiết và nội dung giảng dạy của giảng viên với số tiết và nội dung tự học, thảo luận của SV là hết sức quan trọng. Tuy nhiên, cần tránh rập khuôn, máy móc khi áp dụng cụ thể đối với từng chương, từng mục, mà phải hết sức linh hoạt, nhạy bén cho phù hợp với từng đối tượng SV, cũng như những điều kiện cụ thể nhất định. Vậy, tổ chức việc tự học, thảo luận của SV như thế nào? Điều kiện bắt buộc đối với mọi SV là phải có giáo trình khi thực hiện môn học. Nhưng không ít các vấn đề trong giáo trình

lại được trình bày một cách hết sức chung chung, nếu chỉ đọc giáo trình thì khó có thể hiểu được bản chất của vấn đề. Chính vì vậy, giảng viên có thể hướng dẫn sinh viên tham khảo các tài liệu khác nhau để có thể hiểu sâu sắc hơn và từ đó vận dụng một cách phù hợp những quan điểm lý luận cơ bản vào trong cuộc sống và trong chuyên ngành đào tạo của mình.

2.2.1. Về vấn đề tự học của SV

Để học tốt các môn LLCT, SV không chỉ bằng ý chí quyết tâm mà phải bằng cả tình cảm sâu sắc, không chỉ bằng khối óc mà phải bằng cả trái tim của chính mình. Chỉ có sự kết hợp giữa khối óc với trái tim, giữa trí tuệ với tình cảm mới mang lại hiệu quả thiết thực. Do vậy, việc tự học của SV phải quán triệt yêu cầu đó. Cụ thể là, có những nội dung tự học của SV nhất thiết phải có sự hướng dẫn trực tiếp của giảng viên, nhưng cũng có những nội dung SV có thể tự đọc, tự nghiên cứu là có thể hiểu được. Vì vậy, để sử dụng hợp lý thời gian có thể có của SV, tránh sự nhầm lẫn, thụ động và để nâng cao hiệu quả của việc tự học thì nên có sự kết hợp tự học ở trên lớp với tự học ở nhà có sự định hướng, kiểm tra, đánh giá của giảng viên. Chẳng hạn, những nội dung liên quan đến đề tài thảo luận thì giảng viên có thể giao nhiệm vụ cho SV về nhà tự nghiên cứu, viết bài thuyết trình chuẩn bị cho buổi thảo luận một cách sôi nổi, có hiệu quả thiết thực. Việc chuẩn bị ấy phải được giảng viên kiểm tra, đánh giá một cách nghiêm túc. Còn những nội dung mang tính học thuật trừu tượng thì phải được tiến hành trên lớp có sự giải thích, gợi mở của giảng viên, giải đáp những thắc mắc và trả lời những câu hỏi của SV. Để thực hiện tốt điều đó, giảng viên cần giao nhiệm vụ cụ thể để SV tự nghiên cứu và chuẩn bị trước cho những tiết học sau. Giảng viên cần chủ động và có sáng kiến, làm cho SV biết tự học, tự vận dụng, ví dụ khi học học phần tư tưởng Hồ Chí Minh (nội dung đạo đức...). SV cần phải tự liên hệ vào thực tiễn và bản thân về việc tu dưỡng đạo đức trong cuộc sống hàng ngày và trong công tác. Yêu cầu SV tự đánh giá việc học tập và làm theo tấm gương đạo đức của Hồ Chí Minh, làm cho SV biết hợp tác và chia sẻ.

2.2.2. Về vấn đề thảo luận của SV

Giảng viên cần phải nhạy bén, linh hoạt trong việc tiến hành tổ chức các buổi thảo luận, thiết lập nội dung các đề tài, các chủ đề thảo luận theo hướng gắn kết lý luận với thực tiễn đặc biệt là thực tiễn đổi mới của đất nước cũng như chuyên ngành đào tạo của SV. Để thực hiện tốt điều đó, giảng viên có thể phân chia thành các nhóm thảo luận với quy mô hợp lý; trong đó, mỗi nhóm thực hiện những nội dung trọng tâm nhất định. Giảng viên cần có những gợi mở, đặt vấn đề để sinh viên suy nghĩ trả lời và tranh luận. Khi kết thúc thời gian thảo luận, giảng viên cần tổng kết lại những nội

dung đã thực hiện được, chưa thực hiện được của buổi thảo luận, giải đáp cụ thể những thắc mắc có thể nảy sinh từ SV. Để nâng cao hiệu quả việc tự học và thảo luận của SV, giảng viên nên có những biện pháp cụ thể, ví như cộng điểm vào cột điểm quá trình. Trong việc đánh giá kết quả theo hướng tạo động lực cho SV trong tu dưỡng, học tập, nghiên cứu khoa học. Thực hiện một giờ giảng trên lớp nói chung và đối với các môn LLCT nói riêng theo tinh thần cải tiến cách dạy, cách học, giảm tải giờ lí thuyết; chú trọng đặt và giải quyết vấn đề; tăng cường tranh luận; vừa đào sâu, vừa mở rộng kiến thức đang học..., giảng viên có thể dùng nhiều phương pháp, đặc biệt là phối hợp các phương pháp một cách phù hợp, khoa học là yêu cầu tất yếu và việc tiến hành đổi mới cần phải tiến hành đồng bộ và toàn diện. Đổi mới PPGD phải đi đôi với đổi mới phương pháp đánh giá, đổi mới cách dạy của giảng viên phải đi đôi với cách học của SV, đổi mới công tác giảng dạy phải gắn liền với đổi mới, nâng cao chất lượng của hoạt động nghiên cứu khoa học. Trong đó, đổi mới PPGD và đánh giá là cốt lõi. PPGD phải theo hướng lấy người học làm trung tâm; coi trọng việc tự học và rèn luyện cách học, phương pháp học tập hiệu quả, sáng tạo trong SV; tăng cường thảo luận gắn với liên hệ thực tiễn, chú ý lựa chọn ví dụ phù hợp, cụ thể, sát thực để minh họa cho những nguyên lý, quy luật.

3. Kết luận

Trên đây là một số ý kiến về việc tự học và thảo luận của SV đối với các môn LLCT nhằm nâng cao năng lực khoa học và phẩm chất nghề nghiệp tương lai của sinh viên trường CĐSP Đà Lạt. Những vấn đề đó chỉ có thể thực hiện được khi có tinh thần tự giác, hợp tác của mỗi sinh viên; đặc biệt, khi mỗi giảng viên thực sự có tình cảm và trách nhiệm đối với nghề nghiệp của mình, tình cảm và trách nhiệm đối với thế hệ trẻ - tương lai của nước nhà.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. C. Mác và Ph. Ăngghen (1980), *Toàn tập*, tập 1, NXB Sự thật, Hà Nội.
2. C. Mác và Ph. Ăngghen (1995), *Toàn tập*, tập 3, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. C. Mác và Ph. Ăngghen (2002), *Toàn tập*, tập 20, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.
4. Phan Đình Diệu (2008), “Phương pháp giải quyết vấn đề trong giáo dục hiện đại”, *Tạp chí Tia Sáng*, số 17.
5. Đảng Cộng sản Việt Nam (1992), *Văn kiện Hội nghị lần thứ Hai, Ban chấp hành Trung ương khóa VII*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
6. Đảng Cộng sản Việt Nam (2012), *Văn kiện Hội nghị lần thứ Tám, Ban chấp hành Trung ương khóa XI*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
7. Hồ Chí Minh (1995), *Toàn tập*, tập 9, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
8. Lưu Xuân Mới (2000), *Lý luận dạy học đại học*, NXB Giáo dục. Hà Nội.